

Litijum - "nezvani gost" u letnjoj Skupštini

Nakon što je Ustavni sud 11. jula poništio odluku Vlade Srbije o zaustavljanju projekta "Jadar", ekološki aktivisti i građani su još aktivnije, kroz proteste i javna obraćanja, zagovarali donošenje zakona o trajnoj zabrani geoloških istraživanja i eksploatacije litijuma i bora u Srbiji. Litijum se kao tema našao u fokusu javnosti, a redovnim praćenjem skupštinskog zasedanja uočeno je da se ova tema prelila i na debatu parlamentaraca, uprkos činjenici da nije bila na dnevnom redu tog zasedanja.

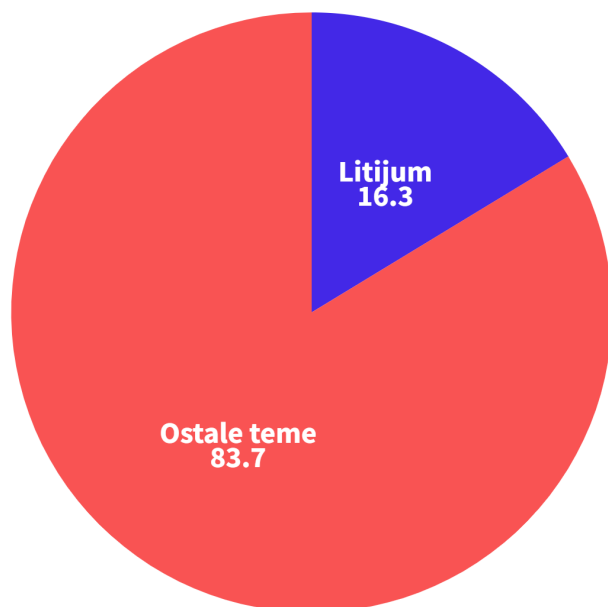
Tokom 6 dana i skoro 50 sati trajanja prvog vanrednog zasedanja u 14. sazivu, poslanici su u objedinjenoj raspravi raspravljali o 60 tačaka dnevnog reda, od kojih se 12 odnosilo na nove kredite i servisiranje starih dugova. Pored Deklaracije o zaštiti nacionalnih i političkih prava i zajedničkoj budućnosti srpskog naroda, na sednici se debatovalo i o novoj fabrici u Nišu, i o RTS-u i o projektu "Čista Srbija". Međutim, **iako nije bio na dnevnom redu, u obraćanjima poslanika se kao važna tema izdvojio i litijum.**

Deskriptivna analiza podataka

Tokom zasedanja **tema litijuma zauzela je oko 16% ukupne rasprave¹**, odnosno u svakom danu zasedanja tema litijuma je prosečno zauzimala od 10 do 25 procenata od ukupne rasprave u ukupno **164 obraćanja 68 govornika**.

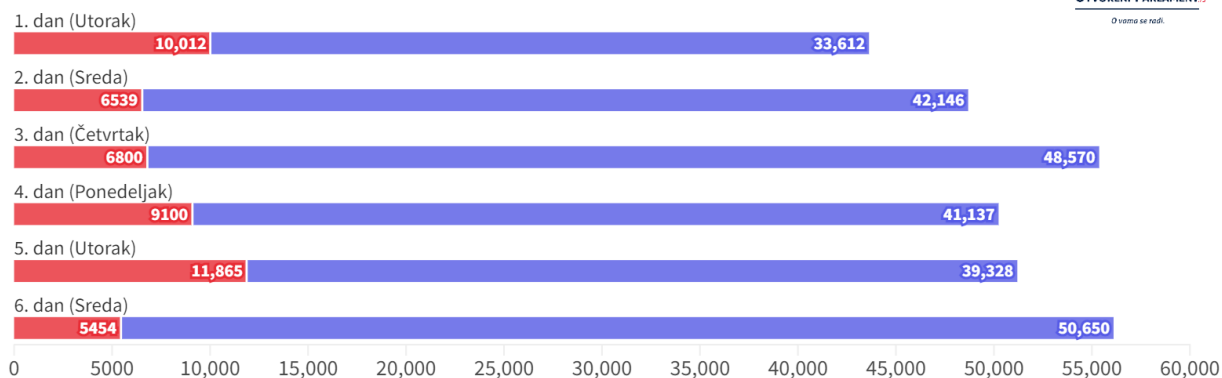
¹ Za analizu su korišćeni skupštinski stenogrami. Kao jedinica analize su tretirani pojedinačni govori/obraćanja u kojima su, uz pomoć softvera za analizu kvalitativnih podataka, identifikovani segmenti koji se odnose na temu litijuma. Proporcije segmenata sa temom litijuma u odnosu na ostale teme tokom zasedanja su definisane na osnovu broja reči u govorima.

Zastupljenost teme litijuma u ukupnoj raspravi u procentima

O zastupljenosti teme iskopavanja litijuma u ovom vanrednom zasedanju govori i podatak da se u obraćanima u parlamentu tokom šest dana **pojmovi litijum, Jadar, Rio Tinto, ili jadarit pojavljuju** više od **600 puta**. Poređenja radi, ti isti pojmovi su u celom prethodnom sazivu², tokom više od godinu dana, pomenuti samo oko 400 puta.

■ Broj reči u transkriptu posvećenih litijumu ■ Broj reči u transkriptu posvećenih drugim temama

² Prošli saziv, 13. po redu od uvođenja višestranačkog sistema 1990. godine, konstituisan je 1. avgusta 2022. godine, i trajao do 1. novembra 2023. godine, kada je ukazom predsednika Republike raspušten. Za nešto više od godinu dana ovog saziva, Skupština je u plenumu zasedala 71 dan, odnosno više od 600 sati (609).

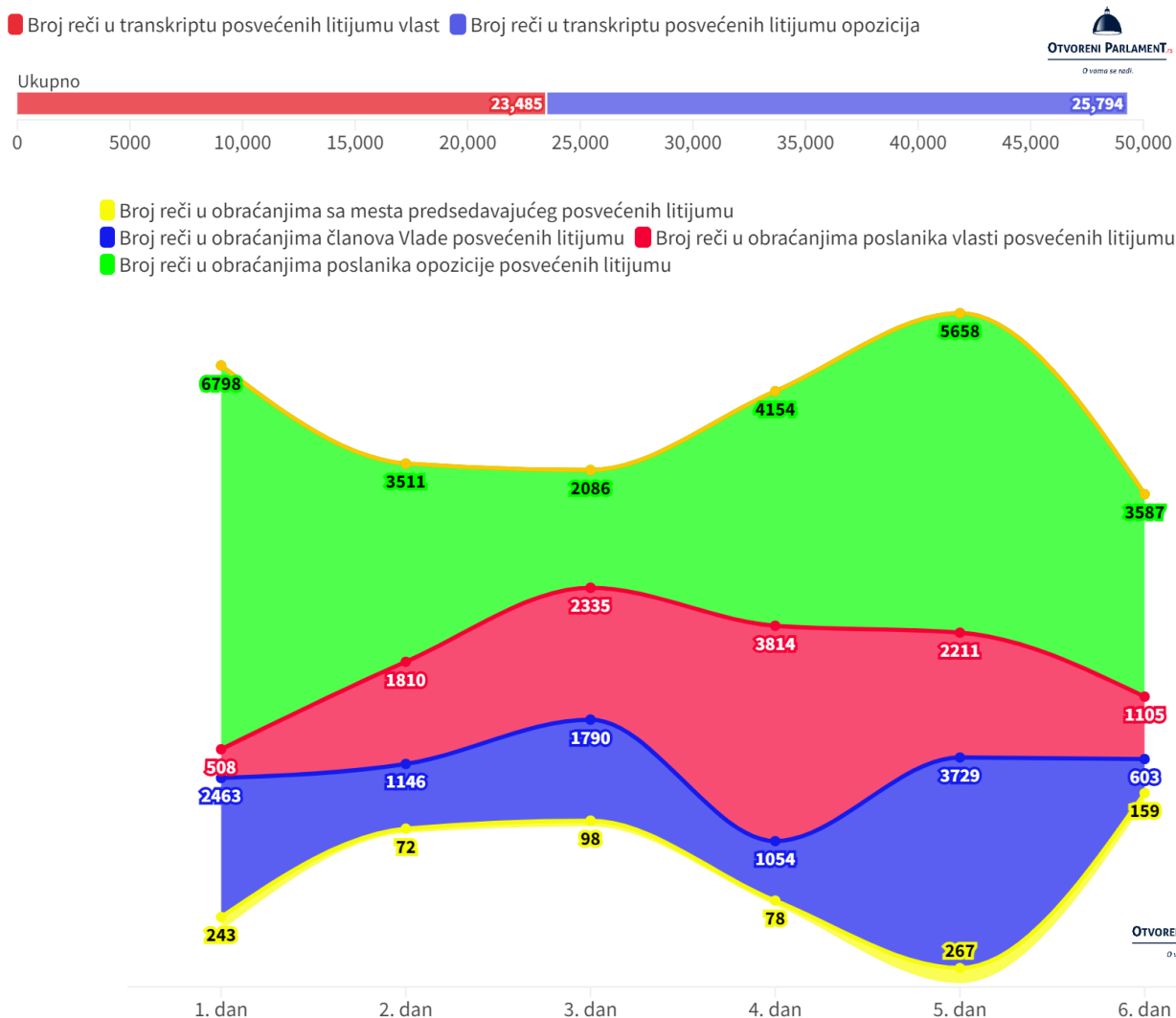
Dan zasedanja	Predmet rasprave	Broj obraćanja u kojima se našla tema litijuma	Govornici sa najdužim segmentima u stenogramu koji se tiču litijuma
I	Načelni jedinstveni pretres o svim tačkama dnevnog reda, Traženje obaveštenja i objašnjenja	28 obraćanja 19 govornika	<p>Zdravko Ponoš <i>(PG Srbija centar - SRCE; opozicija)</i></p> <p>Dubravka Đedović <i>(ministarka)</i></p> <p>Aleksandar Jovanović <i>(PG Ekološki ustanak; opozicija)</i></p> <p>Jelena Pavlović <i>(PG MI snaga naroda Prof. Dr Branimir Nestorović; opozicija)</i></p> <p>Marinika Tepić <i>(PG Stranka slobode i pravde; opozicija)</i></p>
II	Načelni jedinstveni pretres o svim tačkama dnevnog reda	18 obraćanja 11 govornika	<p>Borislav Novaković <i>(PG Narodni pokret Srbije - Novo lice Srbije; opozicija)</i></p> <p>Milenko Jovanov <i>(PG Aleksandar Vučić - Zajedno možemo sve; vlast)</i></p> <p>Radimir Lazović <i>(PG Zeleno - Levi front, Ne davimo Beograd; opozicija)</i></p> <p>Ivica Dačić <i>(minister)</i></p> <p>Zoran Lutovac <i>(PG Demokratska stranka - DS; opozicija)</i></p>
III	Načelni jedinstveni pretres o svim tačkama dnevnog reda; Poslanička pitanja; Traženje obaveštenja i objašnjenja	22 obraćanja 20 govornika	<p>Miloš Vučević <i>(Predsednik Vlade)</i></p> <p>Vladimir Đukanović <i>(PG Aleksandar Vučić - Zajedno možemo sve; vlast)</i></p> <p>Dragana Lukić <i>(PG Aleksandar Vučić - Zajedno možemo sve; vlast)</i></p> <p>Aleksandar Martinović <i>(minister)</i></p> <p>Bogdan Radovanović <i>(PG Zeleno - Levi front, Ne davimo Beograd; opozicija)</i></p>
IV	Načelni jedinstveni pretres o svim tačkama dnevnog reda; Amandmani na Predlog zakona o izmenama	32 obraćanja 20 govornika	<p>Ana Brnabić <i>(PG Aleksandar Vučić - Zajedno možemo sve; vlast)</i></p>

	Zakona o privremenom uređivanju načina naplate takse za javni medijski servis		<p>Srđan Milivojević <i>(PG Demokratska stranka - DS; opozicija)</i></p> <p>Milenko Jovanov <i>(PG Aleksandar Vučić - Zajedno možemo sve; vlast)</i></p> <p>Irena Vujović <i>(ministarka)</i></p> <p>Danijela Nestorović <i>(PG Ekološki ustanak; opozicija)</i></p>
V	Traženje obaveštenja i objašnjenja; Amandmani na Predlog zakona o izmenama Zakona o privremenom uređivanju načina naplate takse za javni medijski servis; Amandmani na Predlog zakona o izmeni i dopunama Zakona o posebnim uslovima za realizaciju projekta izgradnje stanova za pripadnike snaga bezbednosti; Amandmani na Predlog zakona o izmenama i dopunama Zakona o platnim uslugama	40 obraćanja 24 govornika	<p>Dubravka Đedović Handanović <i>(ministarka)</i></p> <p>Aleksandar Jovanović <i>(PG Ekološki ustanak; opozicija)</i></p> <p>Marinika Tepić <i>(PG Stranka slobode i pravde; opozicija)</i></p> <p>Živan Bajić <i>(PG Aleksandar Vučić - Zajedno možemo sve; vlast)</i></p> <p>Branko Lukić <i>(PG MI Snaga naroda Prof. Dr Branimir Nestorović; opozicija)</i></p>
VI	Amandmani na Predlog zakona o izmenama i dopunama Zakona o platnim uslugama; Amandmani na predlog zakona o zaduživanju za Nacionalni stadion i amandmani na predloge zakona o zaduživanju za izgradnju saobraćajnica	24 obraćanja 16 govornika	<p>Miroslav Aleksić <i>(PG Narodni pokret Srbije - Novo lice Srbije; opozicija)</i></p> <p>Aleksandar Martinović <i>(ministar)</i></p> <p>Ana Jakovljević <i>(PG Narodni pokret Srbije - Novo lice Srbije; opozicija)</i></p> <p>Milenko Jovanov <i>(PG Aleksandar Vučić - Zajedno možemo sve; vlast)</i></p> <p>Nenad Filipović <i>(PG Dragan Marković Palma - Jedinstvena Srbija; vlast)</i></p>

Litijum se našao u obraćanjima i poslanika i ministara, ali **i u govorima sa mesta predsedavajućeg, koji, po Poslovniku, ne bi smeli da učestvuju u raspravi.**

U debati o litijumu su približno podjednako učestvovali i predstavnici opozicionih stranaka i vlasti (gledano u brojkama, opozicija je imala 25,794 reči u stenogramu koje se odnose na temu litijuma, odnosno 23,485 reči je imala vlast), pri čemu se, prema broju reči u segmentima koji su u stenogramu posvećeni litijumu, posebno ističu ministarka

Dubravka Đedović Handanović, i poslanici Milenko Jovanov, Aleksandar Jovanović Ćuta, Marinika Tepić i Miroslav Aleksić.

Među govornicima u čijim obraćanjima je izraženije prisutna tema se nalaze četiri predstavnika vlasti, među kojima predsednik Vlade, ministarka i dvoje poslanika među kojima je Ana Brnabić³, i šestoro iz opozicije. Od opozicionih aktera u čijim se obraćanjima našla tema litijuma, najviše ih je bilo iz Poslaničke grupe Narodni pokret Srbije - Novo lice Srbije. Od aktera iz vlasti ukupno, najviše je poslanika iz PG ALEKSANDAR VUČIĆ - Srbija ne sme da stane (12), zatim ministara (6), dok su poslanici ostalih poslaničkih grupa iz vlasti minimalno zastupljeni. Dve poslaničke grupe, Savez vojvođanskih Mađara i Socijaldemokratska partija Srbije, nisu se nijednom u toku zasedanja bavile ovom temom.

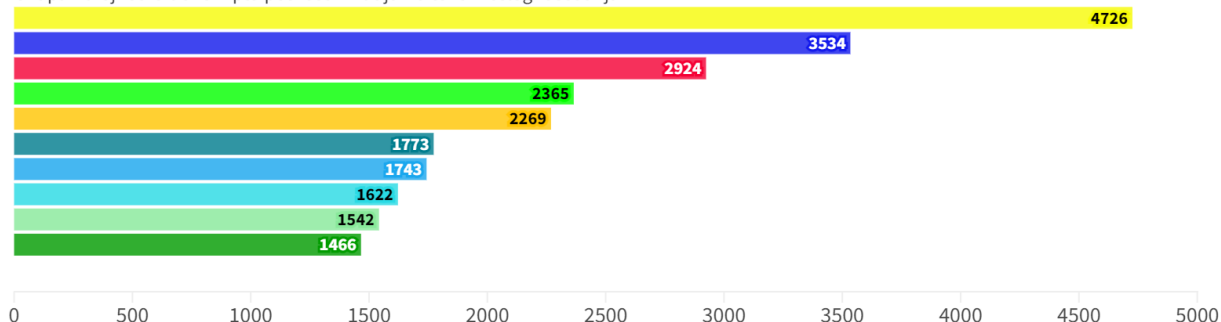
³ Litijum je tema na koju je predsednica Skupštine postupila po Poslovniku, prvi put posle više godina, i prepustila predsedavanje potpredsednici da bi sišla u poslaničke klupe i javila za reč.

U obraćanjima predstavnika vlasti litijum se posebno ističe 3. i 5. dana zasedanja, dok se primećuje da je opozicija koristila mehanizam Traženja objašnjenja i obaveštenja (utorkom i četvrtkom) kako bi komunicirala ovu temu kroz pitanja upućena vlasti.

■ Dubravka Đedović Handanović (vlast)
 ■ Milenko Jovanov (vlast)
 ■ Aleksandar Jovanović Čuta (opozicija)
 ■ Marinika Tepić (opozicija)
 ■ Miroslav Aleksić (opozicija)
 ■ Ana Brnabić (vlast)
 ■ Miloš Vučević (vlast)
 ■ Borislav Novaković (opozicija)
 ■ Zdravko Ponoš (opozicija)
 ■ Radomir Lazović (opozicija)

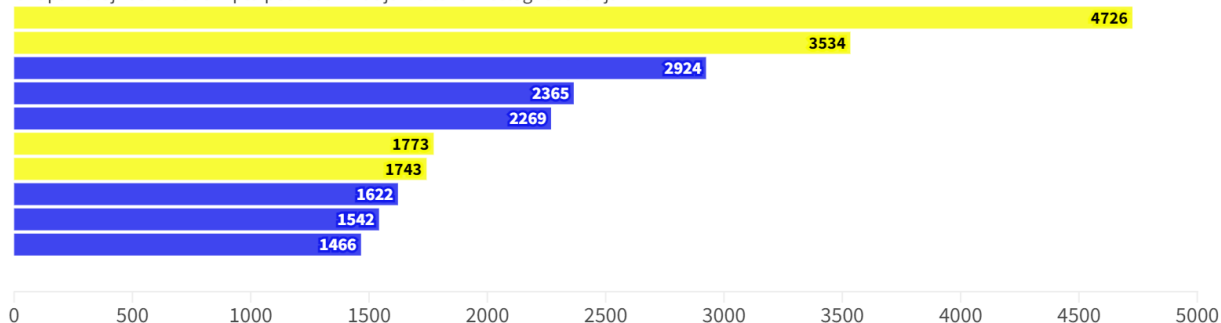
Ukupan broj reči u transkriptu posvećenih litijumu tokom celog zasedanja

■ Vlast
 ■ Opozicija

Ukupan broj reči u transkriptu posvećenih litijumu tokom celog zasedanja

Glavne poruke

Opozicija je u svojim porukama pretežno ispoljavala protivljenje realizaciji projekta “Jadar”, pružajući podršku protestima građana i aktivista. Kao razloge najčešće su iskazivali zabrinutost da vlast svojim delovanjem štiti interese stranog investitora na uštrb građana i javnog interesa, kao i da je sam projekat štetan za zdravlje ljudi i životnu sredinu. Istakli su da netransparentno funkcionisanje Vlade stvara nepoverenje građana u institucije, aludirajući na kontroverze sa projektima vlasti poput rudnika u Boru i Majdanpeku, mini-hidroelektrana, Ling-longa, istražnih bušotina u okolini Homolja, itd. Opozicija je u obraćanjima sugerisala i da predstavnici vlasti izbegavaju debatu na ovu temu, uz opasku da su temu litijuma namerno izbegavali i tokom junske i decembarske izborne kampanje.

S druge strane, **predstavници vlasti su isticali da projekat "Jadar" predstavlja razvojnu priliku za Srbiju**, ali su naglasili da moraju biti ispoštovani najviši ekološki standardi, o čemu će odlučivati stručnjaci. U obraćanjima poslanika iz vlasti dominirao je stav da opozicija koristi temu iskopavanja litijuma za sticanje političkih poena. Predstavници vlasti su u svojim govorima takođe isticali i to da je upravo opozicija dovela kompaniju Rio Tinto u Srbiju, te da je sadašnje protivljenje iskopavanju litijuma pokušaj opstrukcije razvoja zemlje.

Zaključak

Iako nije bila deo dnevnog reda, **tema iskopavanja litijuma se u diskursu parlamentaraca nametnula kao važna tema** jer je bila veoma prisutna u šestodnevnoj diskusiji prvog vanrednog zasedanja Narodne skupštine.

Kako nije bila na dnevnom redu, o temi iskopavanja litijuma se dosta govorilo kroz institut traženja obaveštenja i objašnjenja, najčešće u govorima opozicionih poslanika, ali je i van toga bila prisutna u obraćanjima svih poslanika, kao i članova Vlade, bez obzira na to o čemu se u tom trenutku formalno raspravljalo. **U debati su podjednako učestvovali i predstavnici vlasti i pozicije**, ali se tema litijuma, uprkos zabrani koju propisuje Poslovnik, našla i u govorima predsednika i predsedavajućeg doma Skupštine.

Opozicija je uglavnom isticala opasnosti projekta "Jadar" po zdravlje ljudi i životnu sredinu, dok je vlast naglašavala potencijalnu razvojnu šansu Srbije, uz obećanja da će se poštovati ekološki standardi. Tema iskopavanja litijuma je u velikoj meri u debati služila za diskreditaciju i negativnu kampanju protiv političkih oponenta.